

**KIENGESZTELŐDÉS ÉS BARÁTSÁG
— PILLANTÁS EURÓPA JÖVŐJÉBE
A német püspöki kar és a lengyel
püspöki kar közös nyilatkozata az
1965-ös levélváltás 40. évfordulója
alkalmából**

I.

Hamarosan 40. alkalommal emlékezünk meg a lengyel püspökök híressé vált üzenetéről, amelyet német főpásztor testvéreiknek küldtek. A lengyel püspökök meghívták német püspöktestvéreiket Lengyelországba I. Mieszko lengyel herceg 966-ban történt megkeresztelkedésének milleniumi ünnepségeire, és — két évtizeddel a második világháború rettenetes tapasztalatai után — azt javasolták, hogy lépjenek a dialógus, a kiengesztelődés és a testvériesség útjára. Megrendítő és szinte prófétaí szavuk történelmet írt: „Megbocsátunk és bocsánatot kértünk.” A német püspökök, akik lengyel püspöktársaikhoz hasonlóan a II. Vatikáni zsinat záróülésén vettek részt Rómában, néhány nappal később ezt válaszolták: „Testvéri tisztelettel elfogadjuk kinyújtott kezeteiket. A béke Istene segítsen bennünket a ‘béke királynéja’ közbenjárására, hogy a gyűlölet gonosz szelleme soha többé ne szakítsa el a kezünket egymástól.”

II.

Négy évtizeddel később, csaknem hatvan évvel a második világháború befejezése és tíz évvel a két püspöki kar első közös nyilatkozata után nagy hálával emlékeztünk erre az úttörő levélváltásra minden jóakarató embert Lengyelországban és Németországban. Elődeink akkor keresztény lelkiülettel döntő lépést tettek ahhoz, hogy népeink kölcsönös kapcsolata új kezdetet vegyen. Igen nehéz politikai körülmények között lerakták a német-lengyel kiengesztelődés egyik fontos alapkövét.

Nem csupán azért idézzük fel ezt a bátor döntést, hogy azt emlékezetünkben tisztelettel megőrizzük. Hanem azért, mert hangsúlyozni kívánjuk: a német-lengyel kölcsönös megértésnek, kiengesztelődésnek és barátságnak mi is elkötelezettjei vagyunk ma — akkori elődeinkhez hasonlóan. Aggodalommal kell egy ideje látnunk, hogy közös történelmünk legsötétebb órái nemcsak a kiengesztelődés szellemét keltik fel, hanem régi, még be nem gyógyult sebeket is

felszakítanak, és a leszámolás gonosz szellemét hívják elő. A politikában és a társadalomban némelyek vétkes könnyelműséggel feltépik a múltnak ma is még fájó sebeit. Mások pedig látványosan, sőt gátlástalanul saját személyes vagy politikai céljaik érdekében visszaélnak velük. A levélváltás 40. évfordulója alkalmat ad arra, hogy a kölcsönös kapcsolatokban ezt a felelőtlenséget a leghatározottabban visszautasítsuk. Ez akkor is érvényes, ha az igazságosságra hivatkoznak azok, akik így járnak el. Az igazságosság hamis értelmezésétől már II. János Pál pápa — aki akkor a lengyel püspökök üzenetének egyik megfogalmazója volt — óvta az egész egyházat: „Azt azonban nem nehéz észrevenni, hogy azok az elgondolások és tevékenységek, amelyek az igazságosság fogalmából születnek, (...) a megvalósulás folyamatában gyakran eltorzulnak. (...) Az előző évtizedek és saját korunk tapasztalatai is mutatják, hogy az igazságosság egymagában nem elég. Sőt, önmagában felhasználható arra is, hogy általa tagadják és kioltás magát az igazságosságot, ha nem teszük lehetővé, hogy az emberi életet átjárja a maga sokféle formájában egy magasabb rendű erény: a szeretet.” (*Dives in misericordia*, 70.)

A kiengesztelődés ajándékában csak akkor részesülünk, ha az egész igazsággal becsületesen szembenézünk, az elkövetett vétkes miatt bűnbánatot tartunk, és megbocsátásban részesülünk. Ebben az összefüggésben idézzük emlékezetünkbe a lengyel és a német püspöki kar 1995 decemberében kiadott közös pásztorlevelét: „Csak az igazság tehet szabaddá bennünket, az igazság, amelyhez nem fűzünk hozzá semmit, és amelyből nem veszünk el semmit, amely semmit el nem hallgat, és semmit nem kér számon” (vö. Jn 8,32). Tudatában vagyunk a nemzetiszocialista Németország bűnös hódító háborújának, s mindazoknak a bűncselekményeknek, amelyeket ennek következtében németek a lengyelek ellen elkövettek; de annak a sokféle jogtalanságnak is, amellyel sok németet elűztek hazájából és otthonából. Mindezek tudatában mégis a kiengesztelődés szellemében ismételtük meg közösen az 1965-ben kimondott szavakat: megbocsátunk és bocsánatot kérünk. Csak ha a teljes igazsággal nézünk szembe, és ugyanakkor lemondunk a leszámolás szelleméről, csak akkor tudjuk megakadályozni azt, hogy ne egyoldalúan lássa ki-ki a saját történelmét, s hogy a jelent és a jövőt megnyithassuk a termékeny együttélés számára. Ebből a magatartásból

nő ki az a készség, hogy múltunkat és jelenünket ne csak a saját szemünkkel lássuk, hanem a másik szemével is. Jól tudjuk, hogy ez az út óriási erőfeszítést követel. Ezen az úton jóakaratra és becsületességre van szükség a kölcsönös kapcsolatokban. Mert csak a népeink közt megszülető kiengesztelődés szellemében verhet gyökeret a béke, ami minden németnek és lengyelnek meghozhatja a biztonság és a barátság anyyira vágyott érzését.

III.

A keresztény kiengesztelődésről 1965-ban tett bátor tanúságtétel hordereje jóval nagyobb volt a német-lengyel kapcsolatoknál. Miközben a püspökök szembenéztek a vétkes háború, a jogtalanságok és a szenvedések félelmes terhével, és bizalmukat abba az isteni irgalomba vetett reménybe vetették, amely Krisztuson alapszik, a még folytatódó hidegháború ellenére sikerült az elváltató falakat a hit erejével legyőzniük, és felragyogtatniuk az ismét egységessé növekvő Európa vízióját. Tanúságot tettek a kontinens lelki alapjáról, amelyet a jogtalanság és az erőszak tartósan nem fedhetett el. Visszatekintve a lengyelországi eseményekre, elsősorban a Solidarnosc 25 éve létrejött függetlenségi mozgalmára, továbbá a népeink között fejlődő kapcsolatokra, ma jobban megértjük, hogy a püspökök, amikor arra törekedtek, hogy legyőzzék a németek és a lengyelek közti gyűlöletet és ellenségeskedést, hozzájárultak ahhoz is, hogy megszűnjék a zsarnokság és az európai kontinens megosztottsága.

Azóta sok minden történt mindkét országban. Békés eszközökkel sikerült eltávolítani a totalitárius uralmat, és helyreállítani az elvesztett nemzeti függetlenséget. Lengyelország és Németország ma közösen vesz részt a fejlődő európai integrációban. Népeink beszédes tanúságot tesznek arról, hogy a háború, a gyűlölet és az erőszak nem lehet az utolsó szó. Nyomatékosan intünk mindenkit: a németeknek és a lengyeleknek soha többé nem szabad egymás ellen fordítaniuk szellemi és anyagi erejüket. Arra vannak hivatva, hogy mindezt az egybenövő Európa javára fordítsák, és erősítsék annak keresztény azonosságtudatát. Ezt a feladatot akkor tudjuk teljesíteni, ha németek és lengyelek ráébrednek arra, hogy sok érték is összeköti őket közös történelmükben. Ma a lengyel pápa után a német nép egyik fia, XVI. Benedek Szent Péter utóda. Így mindkét nép különös

erővel érezheti, hogy milyen hatalmasak és mélyek lehetnek a barátság és az együttműködés kötelei, ha átengedik magukat Krisztus Lelke vezetésének, a kiengesztelődés és a béke Lelkének. Ezeket a köteleket elsősorban a fiatalok lelkipásztori gondozásában kellene erősíteni. A fiatal lengyeleknek és németeknek továbbra is ébren kell tartaniuk azokat a hitbéli tapasztalatokat, amelyeket a XX. Világifjúsági Találkozózn Kölnben átéltünk. A két ország püspökei ezért különösen is buzdítják a lelkipásztorokat és az ifjúságot, hogy fejlesszék ki az együttműködésnek azokat a formáit, amelyek a kölcsönös rokonszenv és barátság szellemét szolgálják.

Az új társadalmi fejlődésekkel szemben a keresztényeknek, akár lengyelek, akár németek, elsősorban az élet, a házasság és a család védelme jelenti a legnagyobb kihívást. Ugyanez vonatkozik azokra az új kérdésekre, amelyek az orvosi etikában jelentkeznek, amelyet egyre inkább önző érdekek szolgálatában használnak fel, és amelyet a tudomány és a gazdaság veszélyei fenyegetnek. Evvel szemben közösen arra kell törekednünk, hogy kontinensünket keresztény értelemben a jövőendő nemzedékeknek is olyan lakóhellyé formáljuk, amely tiszteli és biztosítja az ember elidegeníthetetlen méltóságát és igazi szabadságát. Európa megformálásáért küzdve akarunk hozzájárulni egy békésebb világ felépítéséhez is. Ehhez az is hozzátartozik, hogy Európa hitelesen törekszik jövőbe mutató kapcsolatokat kiépíteni a Dél és a Kelet országaival.

Megköszönjük Istennek, a történelem, a lengyelek és a németek Urának a kiengesztelődés ajándékát, amelyet korunk számára a remény jeleként reánk bízott. Ebben a szellemben országaink minden hívőjét és jóakarátú polgárát arra bátorítjuk, hogy bizalommal nézzen szembe az előttünk álló kihívásokkal. Ahogyan püspöktestvéreink 40 évvel ezelőtt, mi is közösen az Istenanya irgalmas és szerető közbenjárására bízunk magunkat.

*Karl Lehmann, mainzi püspök
A Német Püspöki Kar elnöke*

*József Michalik, Przemysl metropolitája
A Lengyel Püspöki Kar elnöke*

E nyilatkozatot a Német Püspöki Kar 2005. szeptember 21-i ülésén Fuldában, a Lengyel Püspöki Kar pedig 2005. szeptember 24-i ülésén Wroclauban írta alá.